



Ο Τριπτόλεμος ξεκίνησε από την Αττική επάνω σε φτερωτό άρμα, για να διδάξει στους ανθρώπους όλης της Γης την καλλιέργεια του σιταριού, όπως του ανατέθηκε από τη θεά Δήμητρα (5ος αι. π.Χ., Βρετανικό Μουσείο)

Ο πλούτος της αττικής γης

Α. Κείμενο

Ο Αθηναίος Ξενοφών (περ. 430-355 π.Χ.) καταπιάστηκε στη διάρκεια της ζωής του με ποιικίλες δραστηριότητες –μεταξύ άλλων, πήρε μέρος (401 π.Χ.) στην εκστρατεία του Κύρου του Νεότερου εναντίον του αδελφού του, βασιλιά της Περσίας, Αρταξέρξη –, διατηρώντας παράλληλα ζωντανή σχέση με τη συγγραφή. Έγραψε έργα ιστορικά, φιλοσοφικά, πολιτικά, οικονομικά κ.ά. Με το έργο του *Πόροι* καταθέτει μια πρόταση προκειμένου η αποδυναμωμένη Αθήνα του 4ου αι. π.Χ. να καταφέρει να βελτιώσει την οικονομική κατάστασή της και να διασφαλίσει την ευημερία των πολιτών. Στο απόσπασμα που θα μελετήσουμε ο Ξενοφών απαριθμεί οικονομικούς πόρους της πόλης που θα μπορούσαν να της εξασφαλίσουν ανάπτυξη, χωρίς να αναγκάζεται να στρέφεται εναντίον άλλων ελληνικών πόλεων ασκώντας επεκτατική πολιτική.

Τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων ἔλεγόν τινες ὡς γινώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον, διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν ἀναγκάζονται ἀδικώτεροι εἶναι περὶ τὰς πόλεις. Ἐκ τούτου ἐπεχείρησα σκοπεῖν εἴ πῃ δύναντ' ἂν οἱ πολῖται διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν. Τοῦτο μὲν οὖν εὐθὺς ἀνεφαίνετό μοι, ὅτι ἡ χώρα πέφυκεν οἷα πλείστας προσόδους παρέχεσθαι. Αἱ μὲν γὰρ ὄραι ἐνθάδε πρῶταταί εἰσιν· ἃ δὲ πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνει ἐνθάδε καρποφορεῖ. Ὡσπερ δὲ ἡ γῆ, οὕτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττα παμφορωτάτη ἐστίν. Καὶ μὴν ὄσαπερ οἱ θεοὶ ἐν ταῖς ὄραις ἀγαθὰ παρέχουσι, καὶ ταῦτα πάντα ἐνταῦθα προφαίτατα μὲν ἄρχεται, ὀψιμαίτατα δὲ λήγει. Πρὸς τούτοις καὶ αἰδία ἀγαθὰ ἔχει ἡ χώρα. Πέφυκε μὲν γὰρ λίθος ἐν αὐτῇ ἄφθονος, ἐξ οὗ κάλλιστοι μὲν ναοὶ, κάλλιστοι δὲ βωμοὶ γίνονται, εὐπρεπέστατα δὲ θεοῖς ἀγάλματα. Ἔστι δὲ καὶ γῆ ἡ σπειρομένη μὲν οὐ φέρει καρπὸν, ὀρυττομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει ἢ εἰ σῖτον ἔφερε. Καὶ μὴν ὑπάργυρός ἐστι.



Διαδικασία εξόρυξης αργιλοχόματος στα ορυχεία του Λαυρίου (6ος αι. π.Χ., Αρχαιολογικό Μουσείο Βερολίνου)

Ξενοφών, *Πόροι* 1.1-5 (διασκευή)



Γλωσσικά σχόλια

<p><i>τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων (ρ. προϊσταμαι) τινές</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ὡς (ειδ. σύνδ.) γινώσκουσι</i></p> <p><i>διὰ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν (ουσ. ἡ πενία)</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ἐκ τούτου</i></p> <p><i>ἐπεχείρησα σκοπεῖν (ρ. σκοπέω, σκοπῶ)</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>εἶ πη δύναιτ' ἂν διατρέφεσθαι</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ἐκ τῆς ἑαυτῶν</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ἀνεφαίνετό μοι</i></p> <p><i>ἡ χώρα πέφυκεν οἶα πλείστας</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>προσόδους παρέχεσθαι</i></p> <p><i>αἱ μὲν γὰρ ἄραι ἐνθάδε προάταται εἰσιν</i></p> <p><i>ἃ (αναφ. αντων.) δὲ πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνει</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ἐνθάδε</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ὥσπερ... οὕτω</i></p> <p><i>ὁ/ἡ πάμφορος, τὸ πάμφορον (< πᾶν + φέρω)</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>καὶ μὴν</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ὄσαπερ (αναφ. αντων.)</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ἐνταῦθα</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>πρωαίτατα ἄρχεται</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ὀψιαίτατα</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>πρὸς τούτοις</i></p> <p><i>ὁ/ἡ αἰδῖος, τὸ αἰδῖον</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>πέφυκε (ρ. φύομαι)</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ἔξ οὔ</i></p> <p><i>ὁ κάλλιστος, ἡ καλλίστη, τὸ κάλλιστον (επίθ. ὁ καλός,</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ἡ καλή, τὸ καλόν)</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ὁ/ἡ εὐπρεπής, τὸ εὐπρεπές</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ἔστι δὲ καὶ γῆ ἡ σπειρομένη</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ὀρυττομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ἢ εἰ σῖτον ἔφερε</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ὁ/ἡ ὑπάργυρος, τὸ ὑπάργυρον</i></p>	<p>μερικοί / κάποιιοι από τους ηγέτες της Αθήνας (πβ. ν.ε.: προϊστάμενος)</p> <p>ὅτι δήθεν γνωρίζουν (πβ. ν.ε.: γνώση, γνωστικός)</p> <p>λόγω της φτώχειας του λαού</p> <p>εξαιτίας αυτού, για τον λόγο αυτό</p> <p>επιχείρησα να διερευνήσω (πβ. ν.ε.: σκοπός, σκέψη)</p> <p>αν θα μπορούσαν με κάποιον τρόπο να συντηρηθούν</p> <p>από τη χώρα τους</p> <p>άρχισα να σχηματίζω τη γνώμη</p> <p>η χώρα είναι από τη φύση της ικανή να παρέχει πάρα πολλούς πόρους / έσοδα</p> <p>γιατί οι εποχές εδώ είναι πάρα πολύ ήπιες</p> <p>και τα φυτά που σε πολλά άλλα μέρη ούτε καν φυτρώνουν</p> <p>εδώ</p> <p>ὅπως ακριβώς... έτσι</p> <p>αυτός που παρέχει κάθε λογής αγαθά, ο πολύ εύφορος</p> <p>και ασφαλώς</p> <p>ὄσα βέβαια</p> <p>εδώ</p> <p>πάρα πολύ νωρίς (πβ. ν.ε.: πρώιμος, πρωί, πρωινός)</p> <p>αρχίζουν (πβ. ν.ε.: αρχή, αρχηγός, άρχοντας)</p> <p>πάρα πολύ αργά (πβ. ν.ε.: ὀψιμος)</p> <p>πέρα από αυτά, επιπλέον</p> <p>παντοτινός, διαρκής</p> <p>υπάρχει εκ φύσεως</p> <p>από τον οποίο (ενν. λίθο)</p> <p>πάρα πολύ όμορφος</p> <p>κομψός</p> <p>υπάρχουν και μερικές περιοχές που, όταν καλλιεργούνται</p> <p>όταν όμως αξιοποιούνται για εξόρυξη, μπορούν να</p> <p>θρέψουν πολύ περισσότερους απ' όσους θα έτρεφαν, αν καλλιεργούνταν (πβ. ν.ε.: ὄρυγμα, ορυχείο, μεταλλωρύχος, αλατωρυχείο)</p> <p>αυτός που έχει κοιτάσματα αργύρου</p>
---	--

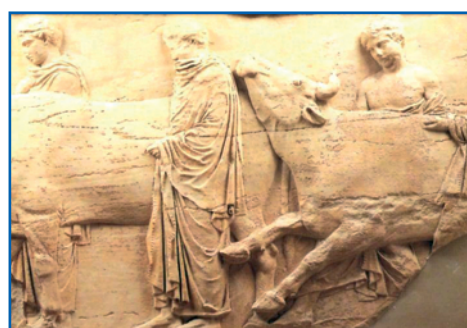
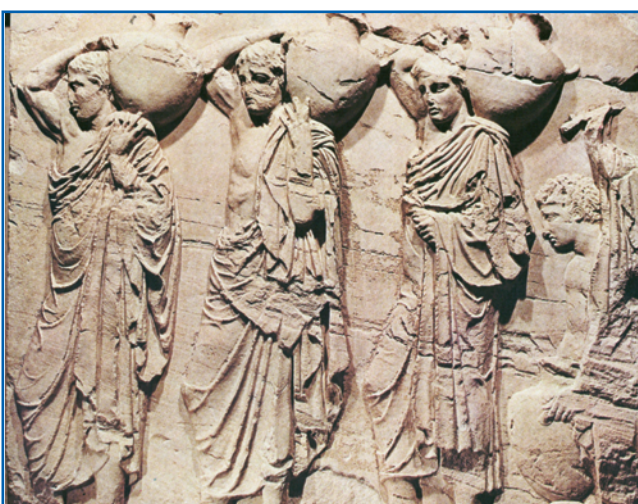
Ερμηνευτικά σχόλια

Τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων... τὰς πόλεις: Ο Ξενοφών υποστηρίζει ότι ηγέτες της Αθήνας προβάλλουν την αδυναμία της αττικής γης να εξασφαλίσει τα αναγκαία αγαθά στους πολίτες της ως δικαιολογία για την επεκτατική και ηγεμονική πολιτική που ασκεί η πόλη τους έναντι των άλλων ελληνικών πόλεων. Δηλώνει πως ο ισχυρισμός αυτός τον ώθησε να διερευνήσει κατά πόσο η αττική γη είναι ικανή να συντηρήσει τον πληθυσμό της πόλης. Στη συνέχεια καταδεικνύει πόσο γενναιόδωρη υπήρξε η φύση με την Αττική επικαλούμενος στοιχεία, όπως το εύκρατο κλίμα και το πλούσιο υπέδαφός της.



Ερωτήσεις

1. Ποιον ισχυρισμό προβάλλουν μερικοί άρχοντες των Αθηναίων, για να δικαιολογήσουν το ότι μερικές φορές αδικούν τους άλλους Έλληνες; Πώς αντιμετωπίζει αυτόν τον ισχυρισμό τους ο Ξενοφών; Ποια επιχειρήματα προβάλλει, για να στηρίξει την άποψή του;
2. Ο Ξενοφών περιγράφει την Αττική ως τόπο με ιδανικό κλίμα και εξαιρετικές δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης. Ποιες από αυτές πιστεύετε ότι έχουν αξιοποιηθεί από τους σύγχρονους Έλληνες, ποιες έχουν παραμεινθεί και ποιες έχουν χαθεί για πάντα;
3. Λαμβάνοντας υπόψη όσα γνωρίζετε από το μάθημα της Ιστορίας να αναφέρετε άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους διακρίθηκαν οι Αθηναίοι. Ποιοι γεωγραφικοί και άλλοι παράγοντες πιστεύετε ότι τους έστρεψαν σε αυτούς;



Λεπτομέρειες από τη μεγαλοπρεπή πομπή των Παναθηναίων που απεικονίζεται στην πλάκα της βόρειας ζωφόρου του Παρθενώνα (Μουσείο Ακροπόλεως Αθήνας)



B1. Λεξιλογικός Πίνακας

ή γῆ

[στο κείμενο συναντήσατε τον τύπο γῆ]

Αρχαία Ελληνική ----- Αρχαία / Νέα Ελληνική ----- Νέα Ελληνική

Ομόρριζα	απλά		γῆινος γεώδης (και γαιώδης)	
	σύνθετα	ὁ γεωρύχος [= αυτός που σκάβει τη γη] ὁ γεωμόρος [= κτηματίας] γεωργέω, γεωργῶ ὁ γεωτόμος [= αυτός που κόβει, ανοίγει το έδαφος] ἔργαιος (συν. ἔργειος) [= ντόπιος, εγχώριος]	ὁ/ἡ γηγενής, τὸ γηγενές ὁ γεωπόνος ὁ γεωργός ὁ γεωγράφος ὁ γήλοφος και γεώλοφος (= λοφίσκος) τὸ γῆπεδον (-ο) [= (α.ε.) τεμάχιο γης, (ν.ε.) εγκατάσταση διεξαγωγής αθλητικών συναντήσεων] ἡ γεωμετρία ἐπίγειος ἔργειος μεσόγειος ὑπόγειος	γεωλόγος γεώμηλο [= πατάτα] γεώτρηση γεωτρύπανο γεωδυναμική γεωπολιτικός γηπεδούχος περίγειο απόγειο υδρόγειος ισόγειος υπέργειος απογειώνω προσγειώνω

Ασκήσεις

1. Να εξηγήσετε τη σημασία των παρακάτω φράσεων της ν.ε. και να τις χρησιμοποιήσετε σε προτάσεις:
 - α. δίνω γη και ύδωρ
 - β. η Γη της Επαγγελίας
 - γ. όπου γης και πατρίς
2. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από τον Λεξιλογικό Πίνακα:
 - α. Εγκαινιάστηκε η νέα _____ γραμμή του ηλεκτρικού σιδηροδρόμου.
 - β. Οι _____ μελετούν τα στρώματα του φλοιού της Γης και τις μεταβολές τους.
 - γ. Οι ποδοσφαιριστές συγκεντρώθηκαν πριν από την έναρξη του αγώνα στο κέντρο του _____.
 - δ. Παρά τις επανειλημμένες _____ δεν μπόρεσαν να βρουν νερό.
 - ε. Το παραθαλάσσιο χωριό στο οποίο παραθερίσαμε φέτος ήταν ένας _____ παράδεισος.



B2. Ετυμολογικά

Παραγωγή ουσιαστικών

Παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά (β' μέρος)

• Παρώνυμα – Εθνικά – Πατρωνυμικά – Γονεωνυμικά

Παρώνυμα είναι τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν πρόσωπο σχετικό με αυτό που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

Εθνικά λέγονται τα ουσιαστικά που παράγονται από κύρια ονόματα χωρών, πόλεων και τόπων και σημαίνουν εκείνον που κατάγεται από κάποιον τόπο ή ανήκει σε αυτόν.

Πατρωνυμικά ονομάζονται τα ουσιαστικά που παράγονται από κύριο όνομα πατέρα, μητέρας ή άλλου προγόνου και σημαίνουν τον γιο, την κόρη και γενικά τον απόγονο.

είμ' Ὀδυσσεὺς Λαερτιάδης (Ὀδύσσεια, θ 19)

Στον Ὅμηρο ο Οδυσσεύς ονομάζεται «*Λαερτιάδης*», δηλαδή «γιος του Λαερτίου (Λαέρτη)», ενώ ο Αγαμέμνων και ο Μενέλαος «*Ἄτρεϊδαι*», δηλαδή «γιοι του Ἄτρεα».

Γονεωνυμικά λέγονται τα ουσιαστικά που σημαίνουν το νεογνό ζώου.

Καταλήξεις παρωνύμων

-εύς *κεραμεύς < κέραμος*
-της: -(ί)της, -(έ)της, -(ώ)της
πολίτης < πόλις
ναύτης < ναῦς
τεχνίτης < τέχνη
φυλέτης (= αυτός που ανήκει στη φυλή) < φυλή
ἠπειρώτης < ἠπειρος, νησιώτης < νῆσος

Καταλήξεις εθνικών

-ιος: -(α)ῖος, -(ε)ῖος, -(ω)ῖος > -ῶος
Κορίνθιος < Κόρινθος
Κερκυραῖος < Κέρκυρα,
Κῶος < Κῶς
-εύς *Μεγαρεύς < Μέγαρο,*
Χολαργεύς < Χολαργός
-νός *Ἀσιανός < Ἀσία*
-ῖνος *Ἀμοργῖνος < Ἀμοργός*
-της: -(ά)της, -(ιά)της, -(ή)της, -(ί)της, -(ώ)της
Τεγεάτης < Τεγέα
Σπαρτιάτης < Σπάρτη, Σικελιώτης < Σικελία
-ήσιος *Ἰθακήσιος < Ἰθάκη*

Καταλήξεις πατρωνυμικών

-(ά)δης *Αἰνειάδης < Αἰνεΐας,*
Λαερτιάδης < Λαέρτιος ἢ Λαέρτης
-(ε)ίδης *Πριαμίδης < Πριάμιος,*
Ἄτρεΐδης < Ἄτρεΐς
-ίων (κυρίως στην ποίηση) *Κρονίων < Κρόνος*

Καταλήξεις γονεωνυμικών

-ιδεύς *λαγιδεύς < λαγώς*
 (ν.ε. λαγός)



Ασκήσεις

1. Να καταγράψετε εθνικά ουσιαστικά της ν.ε. που σχηματίζονται με τις καταλήξεις που διδαχτήκατε.
2. Να γράψετε τις παράγωγες λέξεις που ζητούνται συμπληρώνοντας τη σωστή κατάληξη στα παρακάτω ουσιαστικά με βάση τους πίνακες:
Έρετρια → *Έρετρι-*____ (εθνικό), *γράμμα* → *γραμματ-*____ (παρώνυμο), *ἀετός* → *ἀετ-*____ (γονεωνυμικό),
Κρόνος → *Κρον-*____ (πατρωνυμικό), *Μῆλος* → *Μήλ-*____ (εθνικό), *πρέσβυς* → *πρεσβύ-*____ (παρώνυμο), *Μυτιλήνη* → *Μυτιλην-*____ (εθνικό).
3. Να αντιστοιχίσετε τα παράγωγα ουσιαστικά της στήλης Α' με την κατηγορία στην οποία ανήκουν από τη στήλη Β':

Α'	Β'
1. Δαναΐδης	α. παρώνυμο
2. Μιλήσιος	β. εθνικό
3. όπλίτης	γ. πατρωνυμικό
4. τοξότης	
5. Ίταλιώτης	

4. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με τις παράγωγες λέξεις που ζητούνται:

ἵππος	παρώνυμο →
Τάνταλος	πατρωνυμικό →
Αἴγυπτος	εθνικό →
πελαργός	γονεωνυμικό →
Ῥόδος	εθνικό →
δήμος	παρώνυμο →

Γ. Γραμματική

1. Οριστική ενεστώτα ρήματος *εἶμι*

Το *εἶμι* (= εἶμαι, υπάρχω) είναι βοηθητικό ρήμα της α.ε., όπως το *εἶμαι* και το *έχω* της ν.ε. Στην οριστική του ενεστώτα κλίνεται ως εξής:

	α.ε.	ν.ε.
ἐγώ	εἶμι	εἶμαι
σύ	εἶ	εἶσαι
(οὗτος, αὐτή, τοῦτο)	ἐστί(ν)	εἶναι
ἡμεῖς	ἐσμέν	εἶμαστε
ὑμεῖς	ἐστέ	εἶστε
(οὗτοι, αὐται, ταῦτα)	εἰσί(ν)	εἶναι



2. Οριστική ενεστώτα και μέλλοντα ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

Σε αυτή την Ενότητα θα διδαχθείτε τον σχηματισμό της οριστικής έγκλισης του ενεστώτα και του μέλλοντα στην ενεργητική φωνή των **βαρύτονων ρημάτων**, δηλ. των ρημάτων που **δεν τονίζονται στη λήγουσα**. Η οριστική έγκλιση φανερώνει κάτι βέβαιο, πραγματικό.

οριστική ενεστώτα		οριστική μέλλοντα	
α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
τοξεύ- ω	τοξεύω	τοξεύ- σ-ω	θα τοξεύσω
τοξεύ- εις	τοξεύεις	τοξεύ- σ-εις	θα τοξεύσεις
τοξεύ- ει	τοξεύει	τοξεύ- σ-ει	θα τοξεύσει
τοξεύ- ομεν	τοξεύουμε	τοξεύ- σ-ομεν	θα τοξεύσουμε
τοξεύ- ετε	τοξεύετε	τοξεύ- σ-ετε	θα τοξεύσετε
τοξεύ- ουσι(ν)	τοξεύουν	τοξεύ- σ-ουσι(ν)	θα τοξεύσουν

Παρατηρούμε ομοιότητα στις καταλήξεις της οριστικής του ενεστώτα και του μέλλοντα ε.φ. με τις αντίστοιχες της ν.ε. (υπάρχει μικρή διαφοροποίηση μόνο στο α' και το γ' πληθυντικό πρόσωπο).

Ο **μέλλοντας** έχει τις ίδιες καταλήξεις με τον ενεστώτα, μόνο που προστίθεται ένα **-σ-** (ο **χρονικός χαρακτήρας**) πριν από τις καταλήξεις:

Σχηματισμός οριστικής μέλλοντα ε.φ.



3. Οριστική μέλλοντα ενεργητικής φωνής αφωνόληκτων βαρύτονων ρημάτων

Τα αφωνόληκτα ρήματα τα οποία έχουν χαρακτήρα άφωνο σύμφωνο, δηλαδή ουρανικό, χειλικό ή οδοντικό) σχηματίζουν την οριστική του μέλλοντα όπως τα φωνηεντόληκτα, με τη διαφορά ότι από τη **συγχώνευση του χαρακτήρα των ρημάτων αυτών με τον χρονικό χαρακτήρα -σ-** προκύπτουν τα ακόλουθα:

Χειλικός χαρακτήρας π, β, φ (πτ) + σ → ψ

τρέπ-ω → τρέπ + σ-ω → τρέψω

βλάπτω (θ. βλαβ-) → βλάβ + σ-ω → βλάψω

Ουρανικός χαρακτήρας κ, γ, χ (ττ, σσ) + σ → ξ

λέγ-ω → λέγ + σ-ω → λέξω

τάττω (θ. ταγ-) → τάγ + σ-ω → τάξω

Οδοντικός χαρακτήρας τ, δ, θ (ζ) + σ → αποβάλλεται ο οδοντικός χαρακτήρας και μένει το -σ-

πείθ-ω → πείθ + σ-ω → πείσω

ψεύδω → ψεύδ + σ-ω → ψεύσω



Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε τον σωστό τύπο του ρ. *είμι* στις παρακάτω φράσεις:

- Ἐγώ _____ ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος.
- Ἡμεῖς _____ προγόνων ἀγαθῶν.
- Ἕμεῖς _____ σύμμαχοι.
- Ἡ πόλις ἡμῶν ἀρχαιοτάτη _____.
- Οἱ ἄνθρωποι θνητοὶ _____.

2. Να αντιστοιχίσετε τις φράσεις των δύο στηλών:

A'	B'
1. Αἱ ὄροι προάτται	α. ἐσμέν
2. Ἡ γῆ παμφορωτάτη	β. ἐστέ
3. Ἡμεῖς Ἑλληνας	γ. εἰμί
4. Ἕμεῖς προεστηκότες	δ. ἐστίν
5. Ἐγὼ διδάσκαλος τῆς ἀληθείας	ε. εἰσίν

3. Να γράψετε τον ίδιο τύπο της οριστικής μέλλοντα των ρηματικών τύπων: *παρέχουσι, κηρύττει.*

4. Να κλίνετε στην οριστική ενεστώτα και μέλλοντα τα ρήματα: *καταλύω, πείθω, τρέπω, λήγω.*

5. Να μεταφέρετε τους ρηματικούς τύπους στο ίδιο πρόσωπο του άλλου αριθμού:

λέγουσι _____, παρέχει _____, βλαστάνει _____, ἔχει _____, φονεύει
 _____, κρούσομεν _____, λούετε _____, παύσουσιν _____,
 λύεις _____, ἱκετεύετε _____, ἰδρῶμεν _____, ἀριστεύσει _____,
 βασιλεύω _____, θεραπεύσουσιν _____.

6. Να μεταφέρετε τα ρήματα των παρακάτω φράσεων από τον ενεστώτα στον μέλλοντα:

- Ὁ στρατηγὸς κελεύει θαρσεῖν. _____
- Οἱ διδάσκαλοι παιδεύουσιν τοὺς μαθητάς. _____
- Ἡμεῖς λύομεν τὰς σπονδάς. _____
- Ἕμεῖς θύετε τοῖς θεοῖς. _____

7. Να μεταφέρετε τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων από τον μέλλοντα στον ενεστώτα:

- Ἡμεῖς ἀριστεύσομεν. _____
- Οἱ ἄνθρωποι τοὺς θεοὺς ἱκετεύσουσιν. _____
- Οἱ πολέμιοι ἐνεδρεύσουσιν. _____
- Ἕμεῖς τοξεύσομεν ταύρους ἀγρίους. _____
- Ὁ ἄλιεὺς ἰχθῦς ἀλιεύσει. _____

Ἄπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφην

Εὐριπίδης, Φοίνισσαι, στ. 469

Ἡ ἀλήθεια λέγεται με ἀπλά λόγια.





Ψηφιδωτό δάπεδο από την Πέλλα με παράσταση κυνηγιού ελαφιού (τέλος 4ου αι. π.Χ.)

Η ομορφιά δεν είναι το παν

Α. Κείμενο

Οι πασίγνωστοι μύθοι του Αισώπου ήταν ευχάριστο και διδακτικό ανάγνωσμα όλων των εποχών. Ξεχωρίζουν για τη διεισδυτική ματιά και την ευφυΐα του δημιουργού τους, αναδεικνύουν με χιουμοριστικό πνεύμα τις ανθρώπινες αδυναμίες και παρακινούν για τη διόρθωσή τους. Μια από αυτές είναι και η υπερεκτίμηση της φυσικής ομορφιάς, την οποία πλήρωσε ακριβώς το ελάφι του μύθου που θα μελετήσετε.

Ἐλαφος εὐμεγέθης ὥρα θέρους διψῶν παραγίνεται ἐπὶ τινα πηγὴν διαυγῆ καὶ βαθεῖαν καὶ πίων ὅσον ἤθελεν προσεῖχεν τῇ τοῦ σώματος ἰδέα. Καὶ μάλιστα μὲν ἐπήνει τὴν φύσιν τῶν κεράτων ὡς κόσμος εἶη παντὶ τῷ σώματι. Ἐψεγεν δὲ τὴν τῶν σκελῶν λεπτότητα ὡς οὐχ οἶων τε ὄντων φέρειν πᾶν τὸ βάρος. Ἐν ᾧ δὲ πρὸς τούτοις ἦν, ὑλακὴ τε κυνῶν αἰφνιδίως ἀκούεται καὶ κυνηγέται πλησίον. Ὁ δὲ πρὸς φυγὴν ὥρμα καὶ μέχρις ὅπου διὰ πεδίου ἐποιεῖτο τὸν δρόμον, ἐσφάζετο ὑπὸ τῆς ἀκύτητος τῶν σκελῶν. Ἐπεὶ δὲ εἰς πυκνὴν καὶ δασεῖαν ὕλην ἐνέπεσεν, ἐμπλακέντων αὐτῷ τῶν κεράτων ἐάλω, πείρα μαθὼν ὅτι ἄρα ἄδικος ἦν τῶν ἰδίων κριτῆς ψέγων μὲν τὰ σφάζοντα, ἐπαινῶν δὲ τὰ προδόντα αὐτόν.

Μύθος του Αισώπου (διασκευή)



Γλωσσικά σχόλια

ὁ/ἡ ἔλαφος	το ελάφι
ὁ/ἡ εὐμεγέθης, τὸ εὐμέγεθες	αυτός που έχει μεγάλο μέγεθος, ο μεγάλος (πβ. ν.ε.: μεγεθύνω, μεγεθυντικός)
ἡ ὥρα	η εποχή (πβ. ν.ε.: ώρα, ωραίος)
παραγί(γ)νομαι	φτάνω κοντά
τινά (αόρ. αντων. τίς, τίς, τί)	κάποια
ὁ/ἡ διαυγής, τὸ διαυγές	καθαρός (πβ. ν.ε.: διαύγεια, αυγή)
πιών (ρ. πίνω)	αφού ήπια
προσεῖχεν τῇ τοῦ σώματος ἰδέα	παρατηρούσε τη μορφή του σώματός του
μάλιστα	πάρα πολύ, κυρίως
ἐπῆνει (ρ. ἐπαινέω, ἐπαινῶ)	επαινούσε
ἡ φύσις	η φύση, η μορφή (πβ. ν.ε.: φυσικός)
ὡς κόσμος εἶη παντὶ τῷ σώματι	με την ιδέα ότι ήταν στολίδι για όλο το σώμα του
ψέγω	κατηγορώ, κατακρίνω (πβ. ν.ε.: ψεγάδι, ψόγος, αψε- γάδιαστος, άψογος)
τὸ σκέλος	το πόδι (πβ. ν.ε.: ισοσκελίζω, υποσκελίζω)
ὡς οὐχ οἴων τε ὄντων φέρειν	επειδή κατά τη γνώμη του δεν μπορούσαν να αντέ- ξουν / να σηκώσουν
ἐν ᾧ δὲ πρὸς τούτοις ἦν	κι ενώ ασχολούνταν με αυτά
ὑλακὴ κυνῶν (ουσ. ὁ/ἡ κύων)	γάβγισμα σκυλιών
αἰφνιδίως	ξαφνικά
κυνηγέται (ουσ. ὁ κυνηγέτης)	κυνηγοί
ᾠρμα πρὸς φυγὴν (ρ. ὀρμάω, ὀρμῶ)	άρχισε να τρέχει ορμητικά, για να ξεφύγει
μέχρις ὅπου διὰ πεδίου ἐποιεῖτο	όσο έτρεχε σε ομαλό έδαφος (πβ. ν.ε.: πεδιάδα, πεδι- νός, πεδίο)
τὸν δρόμον	από την ταχύτητα
ὑπὸ τῆς ἀκύτητος	όταν
ἐπεὶ	πυκνός
ὁ δασύς, ἡ δασεῖα, τὸ δασύ	το δάσος (πβ. ν.ε.: υλοτόμος, υλοτομία)
ἡ ὕλη	έπεσε σε (πβ. ν.ε.: πέφτω, πέσιμο)
ἐνέπεσεν (ρ. ἐμπίπτω)	επειδή του μπλέχτηκαν (πβ. ν.ε.: εμπλοκή)
ἐμπλακέντων (ρ. ἐμπλέκομαι) αὐτῶ	παγιδεύτηκε, πιάστηκε (πβ.: η Πόλις εάλω· ν.ε.: άλω- ση, αιχμάλωτος)
εάλω (ρ. ἀλίσκομαι)	και έμαθε εξ ιδίας πείρας
πείρα μαθῶν (ρ. μανθάνω)	λοιπόν, πράγματι
ἄρα	ατομικός, προσωπικός, δικός του (πβ. ν.ε.: ιδιαίτερος)
ἴδιος, ἴδια, ἴδιον	επειδή κατηγορούσε αυτά που το έσωζαν (που μπορού- σαν να το σώσουν), ενώ επαινούσε αυτά που το πρό- δωσαν
ψέγων (ρ. ψέγω) τὰ σώζοντα, ἐπαινῶν δὲ	
τὰ προδόντα (ρ. προδίδωμι) αὐτόν	



Ερμηνευτικά σχόλια

ἐπὴναι τὴν φύσιν τῶν κεράτων ὡς κόσμον παντὶ τῷ σώματι: Η ομορφιά κατέχει σε όλες τις εποχές υψηλή θέση στην ιεραρχία των αξιών. Οι νέοι γύμναζαν και γυμνάζουν το σώμα τους, για να αποκτήσουν όχι μόνο ευρωστία, αλλά και ομορφιά. Η φιλαρέσκεια εκφραζόταν στην αρχαιότητα με πολλούς τρόπους: άντρες και γυναίκες φρόντιζαν την καθαριότητα του σώματός τους, έκαναν ωραία χτενίσματα, άλειφαν το σώμα τους με φυσικά μύρα και έλαια, διακοσμούσαν τα ρούχα τους και φορούσαν στεφάνια από χρυσό ή φύλλα. Ωστόσο, δεν είναι μόνο η ομορφιά που κάνει κάτι να είναι σημαντικό, αλλά και η χρησιμότητά του.



Ο Αίσωπος συνομιλεί με την αλεπού (450 π.Χ., Μουσείο Βατικανού)

Ερωτήσεις

1. Γιατί καμάρωνε το ελάφι κοιτάζοντας την εικόνα του μέσα στο νερό; Ποιο ανατομικό χαρακτηριστικό του θεωρούσε ότι δεν ταίριαζε με τη συνολικά καλή εικόνα του;
2. Ποιο χαρακτηριστικό του ελαφιού το βοήθησε να ξεφύγει αρχικά από τους κυνηγούς; Ποιο χαρακτηριστικό του, αντίθετα, αποδείχθηκε μοιραίο;
3. Τι νομίζετε ότι διδάσκει ο μύθος αυτός του Αισώπου;
4. Πιστεύετε ότι στις μέρες μας αποδίδουμε σημασία στην εξωτερική εμφάνιση ή στον εσωτερικό μας κόσμο; Να επικαλεστείτε συγκεκριμένα παραδείγματα.



Όλγα Κοτσιρέα, Αισώπου μυθοπλασίες, ακρυλικό σε ξύλο, 2004



B1. Λεξιλογικός Πίνακας

πίνω

θ. πι-, πο-, πω-

[στο κείμενο συναντήσατε τον τύπο *πιών*]

Αρχαία Ελληνική - - - - - Αρχαία / Νέα Ελληνική - - - - - Νέα Ελληνική

Ομόρριζα		απλά			
Ομόρριζα	απλά	<p>τὸ πῶμα [= το ποτό] τὸ πόμα [= το ποτό] ὁ πότος [= το συμπόσιο, το φαγοπότι] ὁ ποτισμός</p>	<p>τὸ ποτόν (-ό) ὁ πότης τὸ ποτήριον (-ι) πόσιμος [στην α.ε. κυρίως πότιμος (= κατάλληλος να τον πιεις)] ἡ πόσις (-η) ποτίζω τὸ πότισμα</p>		<p>πιόμα πιωμένος</p>
	σύνθετα	<p>ὁ ὑδροπότης [= αυτός που πίνει νερό]</p>	<p>καταπίνω ἡ κατάποσις (-η) προπίνω [= πίνω πρώτος ή στην υγεία κάποιου] ἡ πρόποσις (-η) ὁ συμπότης τὸ συμπόσιον (-ιο) ἡ ἄμπωτις (-η) [= η υποχώρηση του νερού της θάλασσας κατά την παλίρροια] ἡ ὑδροποσία ὁ οἰνοπότης ἡ οἰνοποσία ἡδύποτος</p>		<p>ποτοποιός ποτοαπαγόρευση το ηδύποτο [= γλυκό αλκοολούχο ποτό]</p>

Ασκήσεις

1. Να γράψετε σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται οι παρακάτω φράσεις:

- α. πίνω νερό στο όνομα (κάποιου)
- β. πίνω το αμίλητο νερό
- γ. πίνω το πικρό ποτήρι (π.χ. της αχαριστίας)

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από τον Λεξιλογικό Πίνακα:

- α. Βάλε τα _____ του κρασιού και πάρε αυτά του ούζου από το τραπέζι.
- β. Το νερό της βρύσης είναι _____ ή είναι καλύτερο να πίνουμε εμφιαλωμένο;
- γ. Θα κάνω εγώ την _____. Στην υγεία των νεογνών!
- δ. Χτες το βράδυ γύρισε σπίτι _____· είχε μεγάλη στενοχώρια και προσπάθησε να βρει παρέα στο _____, αλλά βέβαια ήταν για λύπηση.
- ε. Σε αρκετές Πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών ισχύει _____ για νέους κάτω των 18 ετών.
- στ. Ο Τομέας Κλασικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών διοργανώνει διεθνές επιστημονικό _____ με θέμα την αρχαία ελληνική λυρική ποίηση.



B2. Ετυμολογικά

Παραγωγή ουσιαστικών

Παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα (α' μέρος)



• Ουσιαστικά που δηλώνουν το πρόσωπο που ενεργεί

Η λέξη *κριτής* του κειμένου της Ενότητας, όπως και στη ν.ε., προέρχεται από το ρήμα *κρίνω* (*κριτής* < *κρίνω*) και δηλώνει αυτόν ο οποίος κρίνει, το πρόσωπο δηλαδή που ενεργεί.

Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα και δηλώνουν το πρόσωπο που ενεργεί

-εύς	γραφεύς < γράφω
-ός	άρωγός < ἀρήγω (= βοηθώ)
-της	κριτής < κρίνω
-άς	φηγάς < φεύγω
-μών	ήγεμών < ἡγέομαι, ἡγοῦμαι
-τήρ	σωτήρ < σώζω
-τωρ	πράκτωρ < πράττω

• Ουσιαστικά που δηλώνουν ενέργεια, πάθος, κατάσταση ή το αποτέλεσμα ενέργειας

Το ουσιαστικό *φυγή* που απαντά στο κείμενο της Ενότητας προέρχεται από το θ. *φυγ-* του ρήματος *φεύγω* (ορ. αορ. ἔ-φυγ-ον) και δηλώνει ενέργεια. Το ουσιαστικό *φύσις* (< ρ. *φύω*) δηλώνει κατάσταση.

Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα και δηλώνουν:

α. ενέργεια, πάθος, κατάσταση

-σις	φύσις < φύω
-σία	δοκιμασία < δοκιμάζω
-ή	φυγή < φεύγω
-ά	χαρά < χαίρω
-ία	μανία < μαίνομαι
-ε-ία	βασιλεία < βασιλεύω (κυρίως από ρήματα σε -εύω)
-ος	τρόμος < τρέμω
-μός	όδυρμός < οδύρομαι
-(ε)τός	τρυγητός < τρυγάω, τρυγῶ

β. το αποτέλεσμα μιας ενέργειας

-μα	ποίημα < ποιέω, ποιῶ
-μη	γραμμή < γράφω
-ος	ψευδος < ψεύδομαι



Ασκήσεις

1. Να αντιστοιχίσετε τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά με την κατηγορία στην οποία ανήκουν:

A'	B'
1. κάθαρσις	
2. βλέμμα	
3. κλητήρ	α. αποτέλεσμα ενέργειας
4. κλίσις	
5. πομπός	β. ενέργεια, κατάσταση
6. τοκεύς	
7. μαντεία	γ. πρόσωπο που ενεργεί
8. μάντευμα	
9. βρωσις	

2. Να αντιστοιχίσετε τα ρήματα που δίνονται στη στήλη A' με τα παράγωγα ουσιαστικά τους στη στήλη B':

A'	B'
1. θεάομαι, θεῶμαι	α. παίδευμα β. θεατής
2. βόσκω	γ. τιμητής δ. παίδευσις
3. φθείρω	ε. φθορά στ. τίμημα
4. τιμάω, τιμῶ	ζ. βοσκή η. θέαμα
5. παιδεύω	θ. βοσκός ι. παιδευτής

3. Να κατατάξετε τα ουσιαστικά της στήλης B' της προηγούμενης άσκησης στην κατηγορία που ανήκουν με βάση το τι δηλώνουν.

4. Χρησιμοποιώντας την κατάλληλη κατάληξη να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά της α.ε. που να δηλώνουν ό,τι ζητείται στην παρένθεση:

παύω	> ἡ παῦ-	_____	(κατάσταση, ενέργεια)
στρέφω	> ἡ στροφ-	_____	(ενέργεια)
αὔλέω, αὔλω	> ὁ αὔλη-	_____	(πρόσωπο που ενεργεί)
πέμπω	> ὁ πομπ-	_____	(πρόσωπο που ενεργεί)
τίκτω	> ὁ τοκ-	_____	(ενέργεια)
ποιέω, ποιῶ	> τὸ ποίη-	_____	(αποτέλεσμα ενέργειας)
μηνύω	> τὸ μήνυ-	_____	(αποτέλεσμα ενέργειας)

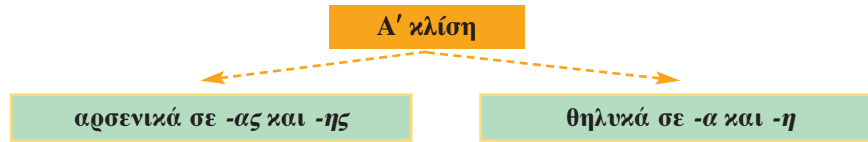
5. Να αναζητήσετε στα κείμενα των προηγούμενων Ενοτήτων και να καταγράψετε τα παράγωγα ουσιαστικά που δηλώνουν το πρόσωπο που ενεργεί, ενέργεια, κατάσταση, αποτέλεσμα ενέργειας.



Γ. Γραμματική

Α' κλίση ουσιαστικών

Η α' κλίση ουσιαστικών περιλαμβάνει **αρσενικά** και **θηλυκά** ουσιαστικά.



- ▶ Να εντοπίσετε τα ουσιαστικά του κειμένου της Ενότητας που ανήκουν στην α' κλίση.

Οι **καταλήξεις** των πτώσεων είναι οι εξής:

	αρσενικά		θηλυκά		αρσενικά και θηλυκά
	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός
ονομαστική	-ας	-ης	-α	-η	-αι
γενική	-ου	-ου	-ας/-ης	-ης	-ῶν
δοτική	-α	-η	-α/-η	-η	-αις
αιτιατική	-αν	-ην	-αν	-ην	-ας
κλητική	-α	-η/-α	-α	-η	-αι

- ▶ Να συμπληρώσετε την κλίση των αρσενικών ουσιαστικών **ὁ κοχλίας** και **ὁ κριτής** με τη βοήθεια του πίνακα των καταλήξεων:

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ονομ.	ὁ κοχλίας	κοχλίας	ὁ κριτής	κριτής	οἱ κοχλί.....	κοχλίες	οἱ κριτ.....	κριτές
γεν.	τοῦ κοχλί.....	κοχλία	τοῦ κριτοῦ	κριτή	τῶν κοχλι.....	κοχλιῶν	τῶν κριτῶν	κριτῶν
δοτ.	τῷ κοχλί.....		τῷ κριτ.....		τοῖς κοχλί.....		τοῖς κριταῖς	
αιτ.	τόν κοχλί.....	κοχλία	τόν κριτ.....	κριτή	τούς κοχλί.....	κοχλίες	τούς κριτ.....	κριτές
κλητ.	(ὦ) κοχλί.....	κοχλία	(ὦ) κριτά	κριτή	(ὦ) κοχλί.....	κοχλίες	(ὦ) κριτ.....	κριτές

- ▶ Να συμπληρώσετε την κλίση των θηλυκών ουσιαστικών **ἡ ὥρα** και **ἡ πηγή** με τη βοήθεια του πίνακα των καταλήξεων:

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ονομ.	ἡ ὥρα	ώρα	ἡ πηγή	πηγή	αἱ ὠρ.....	ώρες	αἱ πηγ.....	πηγές
γεν.	τῆς ὠρ.....	ώρας	τῆς πηγ.....	πηγής	τῶν ὠρ.....	ωρών	τῶν πηγ.....	πηγῶν
δοτ.	τῇ ὠρ.....		τῇ πηγ.....		ταῖς ὠρ.....		ταῖς πηγ.....	
αιτ.	τήν ὠρ.....	ώρα	τήν πηγ.....	πηγή	τάς ὠρ.....	ώρες	τάς πηγ.....	πηγές
κλητ.	(ὦ) ὠρα.....	ώρα	(ὦ) πηγ.....	πηγή	(ὦ) ὠρ.....	ώρες	(ὦ) πηγ.....	πηγές



➔ Παρατηρήσεις

1. Η **κατάληξη -ας** είναι **μακρά**, π.χ. *τοὺς κριτάς, τῆς ὥρας, τὰς ὥρας*.
2. Η **δίφθογγος αι**, όταν βρίσκεται στο τέλος κλιτής λέξης (πλην ευκτικής ρήματος), είναι **βραχεία**, π.χ. *οἱ κριταί* (αλλά *τοῖς κριταῖς*), *αἱ ὥραι* (αλλά *ταῖς ὥραις*).
3. Η **γενική πληθυντικού** των ουσιαστικών α' κλίσης τονίζεται πάντοτε στη **λήγουσα** και **περισπάται**, π.χ. *τῶν κριτῶν, τῶν κοχλιῶν, τῶν ὥρῶν, τῶν πηγῶν*.
4. Η **γενική** και **η δοτική** των ουσιαστικών α' κλίσης, όταν τονίζονται στη **λήγουσα**, **περισπώνται** και στους δύο αριθμούς, π.χ. *τοῦ κριτοῦ, τῷ κριτῇ, τῶν κριτῶν, τοῖς κριταῖς, τῆς πηγῆς, τῇ πηγῇ, τῶν πηγῶν, ταῖς πηγαῖς*.
5. Τα **οξύτονα** και **παροξύτονα** ουσιαστικά α' κλίσης διατηρούν τον τόνο τους στην **ἴδια** συλλαβή σε όλες τις πτώσεις (στη γενική βέβαια του πληθυντικού όλα τονίζονται στη λήγουσα), π.χ. *ὁ κριτής, τοῦ κριτοῦ, τῷ κριτῇ, τὸν κριτήν*.
6. Προσοχή στην **κλητική ενικού** των **αρσενικών σε -ης!** Τα περισσότερα σχηματίζουν κλητική σε **-α βραχύ**. Μόνο τα ουσιαστικά σε **-δης** (π.χ. *εὐπατριίδης*) και το κύριο όνομα **Αἰσχίνης** διατηρούν την κατάληξη **-η**.
7. Τα **θηλυκά σε -η** στον ενικό διατηρούν το **-η** σε όλες τις πτώσεις. Τα **θηλυκά σε -α** στον ενικό διατηρούν το **-α** σε όλες τις πτώσεις, εκτός από όσα πριν από το **-α** έχουν **σύμφωνο** (πλην ρ). Τα τελευταία έχουν κανονικά κατάληξη **-α βραχύ** και το **τρέπουν στη γενική και δοτική του ενικού σε -η**, π.χ. *ἡ χώρα → τῆς χώρας, τῇ χώρᾳ*, αλλά *ἡ γλῶσσα → τῆς γλώσσης, τῇ γλώσσῃ*.

Ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην ἴδια πτώση του άλλου αριθμού:

- στρατιωτῶν* → _____
- θεατάς* → _____
- νομοθετῶν* → _____
- κεφαλήν* → _____
- μανδύαις* → _____
- ιδιώτου* → _____

2. Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις των παρακάτω ουσιαστικών και να τα τονίσετε:

- τὴν ἀνδρῆι*____, *τῇ μαζ*____, *τῆς βοηθεῖ*____, *αἱ χωρ*____,
- τοὺς ἐργατ*____, *ὃ μαθητ*____ (πληθ.), *τῆς βασιλισσ*____,
- τῶν ἀθλητ*____, *τῷ ἐργατ*____, *τοῖς τεχνιτ*____, *τῇ ἰδε*____, *τῇ ὕλ*____.

3. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού που δίνεται στην παρένθεση:

- α. Οἱ _____ (στρατιώτης) ἐν πολλῇ _____ (ἀπορία) εἰσίν.
- β. Οἱ νόμοι ἐπιμελοῦνται (= φροντίζουν) τῶν _____ (πολίτης).
- γ. Τὴν πόλιν ὄπλων καὶ βελῶν καὶ σίτου καὶ _____ (παρασκευή) ἀπάσης ἐνέπλησαν (= γέμισαν).
- δ. Οἱ _____ (πρεσβύτης) θαυμάζουσι τὰς _____ (ἀρετή) τῶν _____ (νεανίας).
- ε. Μεγίστης _____ (τιμῆ) ἀπολαύουσιν (= απολαμβάνουν) οἱ _____ (νικητής).

4. Να συνδυάσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις κατάλληλες λέξεις της στήλης Β' και να σχηματίσετε με αυτές προτάσεις στη ν.ε. Κατόπιν να μεταγράψετε τις φράσεις στην Αρχαία Ελληνική:

A'	B'
1. δημοσία	α. ψυχής
2. η εσχάτη	β. της ύλης
3. δόξα	γ. δαπάνη
4. εν βρασμῷ	δ. ευκαιρία
5. εφ' ὅλης	ε. των ποινών
6. ἐπί τη	στ. τω θεῷ

κρεῖττον τοῖς ποσὶν ὀλισθεῖν ἢ τῇ γλώσσῃ

Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων 7.26

Εἶναι προτιμότερο το στραβοπάτημα με τα πόδια παρὰ με τη γλώσσα.





Ο Αλέξανδρος στη μάχη της Ισσοῦ (Πομπηία, Εθνικό Μουσείο Νεαπόλεως)

Η λύση του γόρδιου δεσμού

Α. Κείμενο

Ο Φλάβιος Αρριανός (περ. 95-175 μ.Χ.) καταγόταν από τη Νικομήδεια της Βιθυνίας και προερχόταν από επιφανή οικογένεια. Τιμήθηκε με ιερατικά αξιώματα στην πόλη του και αργότερα κατέλαβε υψηλές διοικητικές και στρατιωτικές θέσεις του ρωμαϊκού κράτους. Νέος παρακολούθησε τη διδασκαλία του στωικού φιλοσόφου Επικτήτου, της οποίας κατέγραψε τα βασικά στοιχεία. Στα μέσα του 2ου αι. ήρθε στην Αθήνα, όπου έλαβε την ιδιότητα του πολίτη και εκλέχθηκε επώνυμος άρχοντας (147-148 μ.Χ.). Εκτός από το έργο του για τη φιλοσοφία του Επικτήτου, συνέγραψε στρατιωτικές πραγματείες και βιογραφίες. Το σπουδαιότερο έργο του, όμως, είναι η *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις*, η σημαντικότερη πηγή για την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου στην Ασία, συμπλήρωμα της οποίας είναι η *Ἰνδική*.

Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἐξ Ἰσοῦ παρῆλθε, πόθος λαμβάνει αὐτὸν τὴν ἄμαξαν ἰδεῖν τὴν Γορδίου καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν. Πρὸς δὲ δὴ ἄλλοις καὶ τότε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο, ὅστις λύσειε τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν, τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας.

Ἦν δὲ ὁ δεσμός ἐκ φλοιοῦ κρανίας καὶ τούτου οὔτε τέλος οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ, ἄλυστον δὲ περιδεῖν οὐκ ἤθελε, μὴ τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται, παίσας τῶ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν καὶ λελύσθαι ἔφη. Ἀπηλλάγη δ' οὖν ἀπὸ τῆς ἀμάξης αὐτός τε καὶ οἱ ἄμφ' αὐτὸν ὡς τοῦ λογίου τοῦ ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ δεσμοῦ ξυμβεβηκότος. Καὶ γὰρ καὶ τῆς νικτὸς ἐκείνης βρονταὶ τε καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ ἐπεσήμηναν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἔθνε τῇ ὑστεραίᾳ Ἀλέξανδρος τοῖς φήνασι θεοῖς τά τε σημεῖα καὶ τοῦ δεσμοῦ τὴν λύσιν.

Ἀρριανός, *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις* 2.3.1-8 (διασκευή)



Τα σωζόμενα ερείπια της φρυγικής πόλης Γόρδιον, όπου ο Μέγας Αλέξανδρος έκοψε τον γόρδιο δεσμό (Αρχαίο Παπύρου)



Γλωσσικά σχόλια

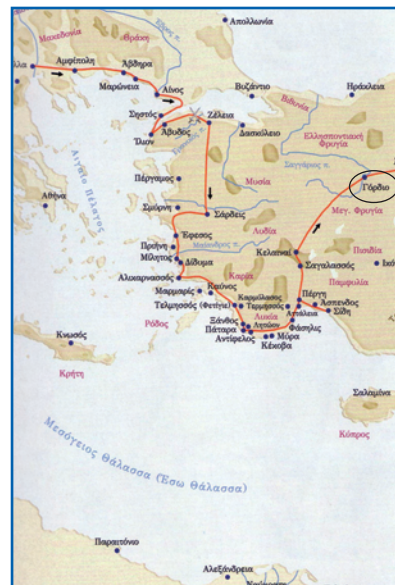
<p>ὡς ἐς Γόρδιον παρήλθε (οριστ. αορ. ρ. παρέρχομαι) πρὸς δὲ ἄλλοις τόδε ἐμυθέυετο (οριστ. παρατ. ρ. μυθεύομαι) ὅστις λύσειε (ευκτ. αορ. ρ. λύω) τοῦτον χρῆναι (απαρ. ενεστ. απροσ. ρ. χρῆ) ἄρξαι (απαρ. αορ. ρ. ἄρχω) ἢ κρανία καὶ ἢ κράνεια ὡς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν (απαρ. αορ. ρ. ἐξευρίσκω) περιιδεῖν (απαρ. αορ. ρ. περιοράω, περιορῶ) μὴ τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσθαι (υποτ. αορ. ρ. ἐργάζομαι) παίσας (μτχ. αορ. ρ. παίω) τῷ ξίφει (δοτ. εν. ουσ. τὸ ξίφος) λελύσθαι (απαρ. παρακ. ρ. λύομαι) ἔφη (οριστ. παρατ. ρ. φημί) ἀπηλλάγη (οριστ. παθ. αορ. ρ. ἀπαλλάσσομαι) αὐτὸς τε καὶ οἱ ἄμφ' αὐτὸν ὡς τοῦ λογίου τοῦ ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ δεσμοῦ ξυμβεβηκότος (μτχ. παρακ. ρ. ξυμβαίνω) καὶ γάρ τὸ σέλας ἐπεσήμηναν (οριστ. αορ. ρ. ἐπισημαίνω) ἐπὶ τούτοις ἔθνε τῇ ὑστεραία τοῖς φήνασι (μτχ. αορ. ρ. φαίνω) θεοῖς τὰ τε σημεῖα καὶ τοῦ δεσμοῦ τὴν λύσιν</p>	<p>ὅταν ἐφτάσε στο Γόρδιον (πβ. ν.ε.: παρελθόν) και μεταξύ άλλων αυτό λεγόταν (πβ. ν.ε.: μύθευμα, μυθιστόρημα) ὅποιος λύσει (πβ. ν.ε.: λύση, λυτός) ὅτι αὐτός ἦταν ορισμένο ἀπὸ τη μοῖρα να ἐξουσιάζει η κρανία, εἶδος δέντρου επειδὴ ἀδυνατούσε να βρει (πβ. ν.ε.: τα εὔρετρα) να τον ἀφήσει (ενν. φοβούμενος) μήπως αὐτὸ προκαλέσει ἀνα- ταραχὴ (ἐξέγερση) στο πλήθος ἀφοῦ το χτύπησε με το ξίφος εἶπε ὅτι λύθηκε ἀπαλλάχθηκε, ἀπομακρύνθηκε (πβ. ν.ε.: ἀπαλλαγὴ) ο ἴδιος και οι σύντροφοί του με την ιδέα ὅτι ο χρησμός για τη λύση του δεσμοῦ εἶχε εκπληρωθεῖ (πβ. ν.ε.: συμβάν) και πράγματι το φως, η λάμψη ἔδωσαν σημεῖο ἐπιδοκιμασίας (πβ. ν.ε.: σήμανση, σημεῖο, σημαντικός) γι' αὐτὸν τον λόγο / ἐξαιτίας αὐτῶν προσέφερε θυ- σίες την ἐπόμενη μέρα στους θεοὺς που του φανέρωσαν τα σημάδια και τον τρόπο λύσης του δεσμοῦ</p>
--	--

Ερμηνευτικά σχόλια

Γόρδιον: Η πρωτεύουσα της Μεγάλης Φρυγίας, που βρισκόταν κοντά στον Σαγγάριο ποταμὸ (στα βάθη της Μικρᾶς Ἀσίας). Στην ἀκρόπολή της υπήρχαν τα ἀνάκτορα και η ἀμάξα του Γορδίου, πατέρα του θρυλικῦ βασιλιά Μίδα, η οποία εἶχε προσφερθεῖ ὡς ἀφιέρωμα στον Δία. Η παράδοση ἔλεγε πως ὅποιος ἔλυνε τον γόρδιο δεσμό θα γινόταν κύριος της Ἀσίας.

παίσας τῷ ξίφει: Σύμφωνα με τον Ἀριστόβουλο, ὁ ὁποῖος συμμετείχε στην ἐκστρατεία και ἐξῆσε ἀπὸ κοντὰ τα γεγονότα, ὁ Ἀλέξανδρος δεν ἐκόψε τον δεσμό με το ξίφος, ἀλλὰ ἀφαίρεσε το μεγάλο ξύλινο καρφί που τον συγκρατούσε. Την ἐκδοχὴ αὐτὴ ἀναφέρει και ὁ Ἀρριανός. Ὡς μεταγενέστερος ὁμως (γράφει το ἔργο του πέντε αἰῶνες μετὰ τον θάνατο του Ἀλεξάνδρου βασιζόμενος σε προγενέστερα σχετικὰ ἔργα), ἀφηγεῖται και την ἐκδοχὴ της κοπῆς του δεσμοῦ με ξίφος, που τονίζει την ἀποφασιστικὴτητα του νεαροῦ στρατηλάτη.

μὴ τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσθαι: Ἐνδεχόμενη ἀποτυχία του Ἀλεξάνδρου ἴσως ἐρμηνευόταν ὡς ἔνδειξη ἀδυναμίας, την ὁποία θα ἐσπευδαν να ἐκμεταλλευτοῦν ορισμένοι ὑποκινώντας ἐξέγερση ἐναντίον του.



Χάρτης της πορείας του Μ. Αλεξάνδρου στη Μικρά Ἀσία



Ερωτήσεις

1. Γιατί θέλησε ο Αλέξανδρος να λύσει τον γόρδιο δεσμό;
2. Ποιες δυσκολίες παρουσίαζε το εγχείρημα του Αλεξάνδρου και πώς τις ξεπέρασε ο νεαρός βασιλιάς;
3. Πώς αποδεικνύεται από το κείμενο η πίστη του Αλεξάνδρου στα θεϊκά σημάδια και στους χρησμούς;
4. Γνωρίζετε από την Ιστορία άλλα περιστατικά επίδειξης αποφασιστικότητας εκ μέρους σημαντικών ιστορικών προσώπων; Πώς αξιοποιήθηκαν αυτά τα περιστατικά από μέρους τους προκειμένου να πείσουν τις μάζες για την αξία τους και για τη σοβαρότητα των επιδιώξεών τους;



Σύμφωνα με τον θρύλο, η γέννηση του Αλεξάνδρου που απεικονίζεται σε αυτό το ελληνορωμαϊκό ψηφιδωτό, συνδέεται με την καταστροφή του μεγάλου ιερού της Αρτέμιδος στην Έφεσο από πυρκαγιά, που προανήγγελλε την κατάκτηση της Ασίας από τον Αλέξανδρο (Εθνικό Μουσείο Βηρυτού)

B1. Λεξιλογικός Πίνακας

Ζευγνύω (και ζεύγνυμι) [= δένω μαζί με κάτι άλλο, ζευγαρώνω, ζεύω]

θ. ζευγ-, ζυγ-

[στο κείμενο συναντήσατε τον τύπο ζυγοῦ]

Αρχαία Ελληνική - - - - - **Αρχαία / Νέα Ελληνική** - - - - - **Νέα Ελληνική**

Ομόρριζα	απλά	<p>ὁ ζύγιος ἡ ζεύγλη [= το καμπύλο μέρος του ζυγού]</p>	<p>ἡ ζεῦξις (-η) [= (α.ε.) 1. η σύνδεση, 2. το ζέψιμο αλόγων] τὸ ζεῦγμα [= (α.ε.) το μέσο που χρησιμοποιείται για τη σύνδεση] τὸ ζεῦγος τὸ ζευγάριον (-ι) ὁ ζευγίτης ζευκτήριος [= (α.ε.) ο κατάλληλος για ζεύξη] ζευκτός ζυγῶ, ζυγῶ (-ώνω) [= (α.ε.) ενώνω κά-τω από τον ίδιο ζυγό, (ν.ε.) πλησιάζω] τὸ ζυγόν και ὁ ζυγός τὸ ζύγωμα</p>	<p>ζεύω [= τοποθετώ ζώα στον ζυγό, για να σύρουν φορτίο] ζέψιμο ζευγιάς [= ο ζευγίτης] ζευγαρώνω ζευγαρωτός ζυγαριά ζύγισμα ζύγιση ζύγι ζυγωματικός</p>
	σύνθετα	<p>διαζεύγνυμι ζυγοστατέω, ζυγοστατῶ [= ζυγίζω] ζυγοποιέω, ζυγοποιῶ [= φτιάχνω ζυγούς] τὸ ζυγόδεσμον τὸ ζύγαστρον [= κουτί, κιβώτιο] ζευγοτρόφος ὁ σύζυξ [= ο συζευγμένος] παραζεύγνυμι [= 1. ζεύω μαζί, 2. ενώνω, παντρεύω] ὁ ἄζυξ [= άζευκτος, άγαμος]</p>	<p>ζευηλάτης [= (α.ε.) ο οδηγός ζεύγους βο-διών, ο ζευγίτης, (ν.ε.) ο ζευγολάτης] ἡ διάζευξις (-η) ἡ σύζευξις (-η) ὁ συζυγής [= αυτός που είναι συνδεδε-μένος με άλλον σε ενιαίο σύνολο] ἡ συζυγία σύζυγος ὁ ὁμόζυξ (ν.ε. ομόζυγος)</p>	<p>ζυγοστάθμιση διαζύγιο διαζευκτήριο διαζευγμένος σύζευγμα [= το αποτέλε-σμα της σύζευξης] συζυγικός</p>



Ασκήσεις

1. Να γράψετε τι δηλώνουν σε σχέση με όσα διδαχτήκατε στις προηγούμενες Ενότητες (πρόσωπο που ενεργεί, κατάσταση κτλ.) τα παράγωγα ουσιαστικά του ρ. ζεύγνυμι:

ἡ ζεῦξις → _____
 τὸ ζεῦγμα → _____
 τὸ ζεῦγος → _____

2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις κατάλληλες από τη στήλη Β':

A'	B'
1. ζευγαρωτή	α. λύσατε
2. συζυγείς	β. α' συζυγίας
3. τους ζυγούς	γ. διαζύγιο
4. συζυγική	δ. σύνδεσμος
5. ζυγαριά	ε. αριθμοί
6. διαζευκτικός	στ. κλίνη
7. παίρνω	ζ. ακριβείας
8. ρήματα	η. ομοιοκαταληξία

3. Να γράψετε λέξεις της α.ε. από τον Λεξιλογικό Πίνακα που αντιστοιχούν στους ορισμούς που δίνονται:

α. αυτός που δεν έχει ζευγάρι, ο άγαμος _____
 β. ο διαχωρισμός _____
 γ. ο ενωμένος με κάποιον άλλο κάτω από τον ίδιο ζυγό / ο έγγαμος _____
 δ. η ένωση _____

4. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω φράσεων με την κατάλληλη λέξη από αυτές που δίνονται στο πλαίσιο:

α. «Στοιχηθείτε κατά _____» είπε ο γυμναστής και οι μαθητές έφτιαξαν δυάδες.
 β. Αβάσταχος ήταν για τους Έλληνες ο _____ (μτφ.) του Τούρκου κατακτητή.
 γ. Η _____ Ρίου-Αντιρρίου είναι από τα έργα υποδομής που έλυσαν χρόνια προβλήματα.
 δ. Από τα δώρα που πήρα για τη γιορτή μου αυτό που μου άρεσε ιδιαίτερα ήταν ένα _____ κόκκινα γάντια.

ζεύγη
 ζευγάρι
 ζυγός
 ζεύξη



B2. Ετυμολογικά

Παραγωγή ουσιαστικών

Παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα (β' μέρος)

- Ουσιαστικά που δηλώνουν όργανο ή μέσο

Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα και δηλώνουν όργανο ή μέσο

-τρον ή -θρον	ἄροτρον	< ἄρώω, ἄρῶ
-τρα ή -θρα	ξύστρα	< ξύω, ἀποβάθρα < ἀποβαίνω
-τήρ	λουτήρ	< λούω
-τηρία	ἀρτηρία	< ἀείρω
-τήριον	ποτήριον	< πίνω
-ανον	δρέπανον	< δρέπω
-άνη	σκαπάνη	< σκάπτω
-όνη	ἀγχόνη	< ἄγχω
-ίς	γραφίς	< γράφω

- Ουσιαστικά που δηλώνουν τόπο

Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα και δηλώνουν τόπο

-τήριον	ὄρμητήριον	< ὀρμάομαι, ὀρμῶμαι
-τρα	παλαίστρα	< παλαίω
-τρον	θέατρον	< θεάομαι, θεῶμαι
-θρον	βάθρον	< βαίνω

Ασκήσεις

1. Να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά που να φανερώσουν όργανο ή μέσο από τα παρακάτω ρήματα:

θέλω	→	τὸ	_____
κομίζω	→	τὰ	_____
φοβέω, φοβῶ	→	τὸ	_____
πλήττω	→	τὸ	_____
λάμπω	→	ὁ	_____
λύω	→	τὸ	_____
χέω	→	ἡ	χύ- _____
		ἡ	χο- _____

2. Να σχηματίσετε από τα παρακάτω ρήματα παράγωγα ουσιαστικά που να φανερώσουν τόπο:

ἐργάζομαι	→	τὸ	_____
ὀρχέομαι, ὀρχοῦμαι	→	ἡ	_____
δικάζω	→	τὸ	_____
γυμνάζω	→	τὸ	_____

3. Να αντιστοιχίσετε τα ρήματα της στήλης Α' με τα παράγωγα ουσιαστικά τους στη στήλη Β' και να γράψετε δίπλα στο καθένα τι δηλώνει:

A'	B'	δηλώνει
1. κεράννυμι (= αναμειγνύω)	α. λέκτρον (= κρεβάτι)	_____
2. κλείω (= κλείνω)	β. κρατήρ	_____
3. λέχομαι (= κοιμίζω κάποιον)	γ. νιπήρ	_____
4. γλύφω (= σκαλίζω)	δ. κλειῖθρον (= κλειδί)	_____
5. νίζω / νίπτω (= πλένω)	ε. γλύφανον (= σμίλη)	_____



Γ. Γραμματική

1. Η αύξηση

Τα ρήματα στην **οριστική** των **ιστορικών χρόνων**, δηλ. του παρατατικού, του αορίστου και του υπερσυντελικού, παίρνουν στην αρχή του θέματος **αύξηση**, η οποία δηλώνει το **παρελθόν**. Υπάρχουν δύο είδη αύξησης: η **συλλαβική** και η **χρονική**.

ρήματα που αρχίζουν από **σύμφωνο**

συλλαβική αύξηση

προσθήκη ενός *ἐ*- πριν από το θέμα
 λύω → *ἐ*-λυ-ον
 γράφω → *ἐ*-γραφ-ον

ρήματα που αρχίζουν από **φωνήεν ή δίφθογγο**

χρονική αύξηση

έκταση του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος

<i>α, ε</i> → <i>η</i>	ἄρχω → <i>ἦ</i> ρχον	ἐλπίζω → <i>ἦ</i> λπιζον
<i>αι, ει</i> → <i>η</i>	αἴρω → <i>ἦ</i> ρον	εικάζω → <i>ἦ</i> καζον
<i>ο</i> → <i>ω</i>	ὀρίζω → <i>ῶ</i> ριζον	
<i>οι</i> → <i>ω</i>	οἰκίζω → <i>ῶ</i> κίζον	
<i>ι, υ</i> → <i>ι, υ</i>	ἰδρύω → <i>ῖ</i> δρουν	ὑβρίζω → <i>ῦ</i> βριζον
<i>αυ, ευ</i> → <i>ηυ</i>	αὔξω → <i>ηῦ</i> ξον	εὔδω → <i>ηῦ</i> δον

➔ Παρατηρήσεις

1. Τα **ρήματα που αρχίζουν από *ῥ-***, όταν παίρνουν αύξηση, γράφονται με **δύο *ρ***, π.χ. *ῥίπτω* → *ῥῥιπτον*.
2. Στα σύνθετα ή παρασύνθετα* ρήματα με ***α'* συνθετικό πρόθεση**, η αύξηση μπαίνει **μετά την πρόθεση**, π.χ. *ἀπάγω* → *ἀπῆγον*, *ἐκφέρω* → *ἐξέφερον*, *ἐγκωμιάζω* → *ἐνεκωμιάζον*.

2. Οριστική παρατατικού ρήματος *εἰμί*

Ο παρατατικός, όπως και στη ν.ε., είναι ο ιστορικός χρόνος που δηλώνει ότι μια πράξη γινόταν **διαρκώς ή επανειλημμένα στο παρελθόν**.

Το *ρ. εἰμί* κλίνεται στην οριστική του παρατατικού ως εξής (να συμπληρώσετε τους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών που λείπουν):

α.ε.	ν.ε.
_____	ἦμιον
_____	ἦσαν
(οὔτος, αὕτη, τοὔτο)	ἦταν
_____	ἦμαστε
_____	ἦσαστε
(οὔτοι, αὗται, ταὔτα)	ἦταν

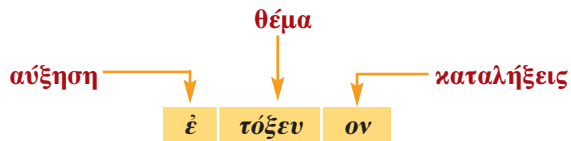
* **Παρασύνθετα** λέγονται τα ρήματα που προέρχονται: α. από συγγενή σύνθετα ονόματα, π.χ. *δυστυχής* > *δυστυχῶ*, ή β. από δύο ή περισσότερες λέξεις που αποτελούν μία έννοια, π.χ. *ἐν χειρὶ τίθημι* (= τοποθετώ στο χέρι) > *ἐγχειρίζω*.



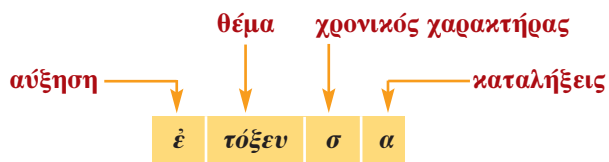
3. Οριστική παρατατικού και αορίστου ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

Σε αυτή την Ενότητα θα διδαχτείτε τον σχηματισμό της οριστικής έγκλισης του παρατατικού και του αορίστου ενεργητικής φωνής των βαρύτονων ρημάτων.

Σχηματισμός οριστικής παρατατικού ε.φ.



Σχηματισμός οριστικής αορίστου ε.φ.



Κλίση

οριστική παρατατικού		οριστική αορίστου	
α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
έ-τόξεν-ον	τόξευα	έ-τόξεν-σ-α	τόξευσα
έ-τόξεν-ες	τόξευες	έ-τόξεν-σ-ας	τόξευσες
έ-τόξεν-ε	τόξευε	έ-τόξεν-σ-ε(ν)	τόξευσε
έ-τοξεύ-ομεν	τοξεύαμε	έ-τοξεύ-σ-αμεν	τοξεύσαμε
έ-τοξεύ-ετε	τοξεύατε	έ-τοξεύ-σ-ατε	τοξεύσατε
έ-τόξεν-ον	τόξευαν	έ-τόξεν-σ-αν	τόξευσαν

- ▶ Να υπογραμμίσετε στο κείμενο της Ενότητας τα ρήματα που έχουν καταλήξεις παρατατικού και αορίστου ίδιες με αυτές της ν.ε. (π.χ. έδενες, έδεσα).

4. Οριστική αορίστου ενεργητικής φωνής αφωνόληκτων βαρύτονων ρημάτων

Ισχύουν όσα διδαχτήκατε στην προηγούμενη Ενότητα για τη συγχώνευση του άφωνου χαρακτήρα του ρήματος με τον χρονικό χαρακτήρα **-σ-** στον μέλλοντα:

χειλικόληκτα: -ψα, π.χ. τρέπ-ω → έ-τρεπ-σ-α → έτρεψα, βλάπτω → έβλαψα.
ουρανικόληκτα: -ξα, π.χ. λήγω → έληγ-σ-α → έληξα, τάττω → έταξα.
οδοντικόληκτα: -σα, π.χ. πείθω → έπειθ-σ-α → έπεισα.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε τον κατάλληλο τύπο οριστικής παρατατικού του ρήματος *είμι* στις παρακάτω φράσεις:
 - α. Ο Άριστειδης δίκαιος _____ .
 - β. Ίατρος _____ άτεχνος (= χωρίς γνώση της τέχνης του, αδαής).
 - γ. Η μήτηρ και η θυγάτηρ καλαι _____ .
 - δ. Εγώ σύμβουλος άγαθός _____ ύμιν.
 - ε. Ο δέ τρόπος τής όρχήσεως ούτος _____ .



2. Να γράψετε τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων στον αντίστοιχο τύπο του παρατατικού (όσα δίνονται στον ενεστώτα) ή του ενεστώτα (όσα δίνονται στον παρατατικό):

- α. Ὁ δοῦλος βοηθός ἦν τοῦ κυρίου αὐτοῦ.
- β. Ὑμεῖς ἐστε προγόνων ἀγαθῶν.
- γ. Οἱ τριάκοντα ἦσαν τύραννοι.
- δ. Σὺ εἶ φίλος ἡμῖν.
- ε. Δημοσθένης ἦν δεινότατος λέγειν.

3. Να μεταφέρετε τις ακόλουθες φράσεις στην α.ε.:

- εσύ άλλαζες → _____
- εγώ έβλαψα → _____
- εμείς διδάσκαμε → _____
- εσεῖς ψηφίσατε → _____
- οἱ πολῖτες κινδύνευαν → _____

4. Να συμπληρώσετε τους αντίστοιχους τύπους των άλλων χρόνων των ρημάτων που δίνονται στον πίνακα:

ενεστώτας	παρατατικός	μέλλοντας	αόριστος
ἀγοράζεις			
	ἐδίωκε		
		κόψετε	
			ἔπαυσαν
τρέπομεν			
	ἐγύμναζες		
			ἔπεισαν
πλήττει			
		ἀρπάσομεν	
	ἐστρέφετε		

5. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων:

- α. Ὁ στρατηγός _____ (κηρύττει, οριστ. αορ.) τὸν πόλεμ _____ .
- β. Αἱ μυροφόροι _____ μύρον _____ (φέρω, οριστ. παρατ.).
- γ. Οἱ πολέμοι _____ τὴν αὐτῶν δύναμιν _____ (ἀθροίζω, οριστ. παρατ.).
- δ. Κῦρος _____ (κελεύω, οριστ. αορ.) τοὺς στρατιώτ _____ μάχεσθαι.
- ε. Σὺ _____ (φυλάττω, οριστ. αορ.) τὴν τῶν νόμοι _____ τάξιν.

6. Συμπληρώνοντας τις λέξεις που ζητούνται στα αντίστοιχα τετραγωνίδια θα σχηματιστεί στην έγχρωμη στήλη το όνομα της συζύγου του Περικλή:

- α. α' πληθ. οριστ. αορ. ρ. ἀθροίζω
- β. γ' εν. οριστ. αορ. ρ. κρούω
- γ. β' εν. οριστ. παρατ. ρ. κόπτω
- δ. β' εν. οριστ. αορ. ρ. σφάζω
- ε. γ' εν. οριστ. αορ. ρ. ἵππεύω
- στ. γ' πληθ. οριστ. παρατ. ρ. νομίζω
- ζ. β' πληθ. οριστ. αορ. ρ. ἐλπίζω

α.									
β.									
γ.									
δ.									
ε.									
στ.									
ζ.									

Οὐδὲν ἀλυσιτελέστερόν ἐστι φιλοδοξίας
 Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων 5.41
 Τίποτε δεν είναι πιο ανώφελο από τη φιλοδοξία.